

Martti T. Kuikka

SUOMALAINEN KULTTUURI YLÄKANSAKOULUSEMINAARIEN HARRASTUSTOIMINNASSA 1920- JA 1930-LUVULLA

Lähtökohtia

Kun olen lukenut kansakouluseminaarien vuosikertomukset ja käynyt lävitse niiden arkistoja, olen monta kertaa ajatellut sitä laajaa kulttuuriviljelyä, jota näissä seminaareissa tapahtui. Kulttuuritoiminnan tutkiminen on erittäin mielenkiintoista ja antaa aiheita myös laajaan jatkotutkimukseen. Tässä artikkelissa pyritään selvittämään sitä kulttuurityötä, joka näkyi meidän kansakouluseminaareissamme 1920- ja 1930-luvulla. Ajankohdan valinta osuu siihen vaiheeseen, jolloin seminaarit kehittyivät täyteen mittaansa. Niillä oli raskas ja vaativa koulutustehtävä, kun vuoden 1921 oppivelvollisuuslain mukaisesti kunnat perustivat uusia kouluja ja tarvitsivat opettajia. Ajankohta on samalla nuoren valtion ensimmäisiä itsenäisiä askeleita kulttuurin vainiolla, jota oli viljelty jo tuhansia vuosia.

Kun seuraavassa pyrin selvittämään kulttuuritoimintaa, olen keskittynyt tietoisesti erilaisiin harrastuspiireihin, koska niissä konkretisoituivat suomalaisen kulttuurin ihanteet ja arvot. Näkökulma tekee mielestäni oikeutta sille monipuoliselle virikkeistölle, jolla opettajapersoonallisuutta pyrittiin kasvattamaan.

Kansakouluseminaarien kulttuuritoimintaa on aikaisemmin käsitelty seminaarien matrikkeleissa, historioissa ja muissa julkaisuissa; niistä mainittakoon Aimo Halilan Jyväskylän seminaarin historia (Halila 1963) ja Iivar Kempin kirjoittama Sortavalan historia (Kempinen 1969).

Yhteisellä asialla

Kansakouluseminaarien toveri- eli oppilaskunnat pitivät keskeisenä toimintansa tavoitteena opiskelijoiden sisäisen toiminnan ja yhteistyön kehittämistä. Pienissä seminaareissa toverikunta pystyi huolehtimaan yhteisistä asioista lähes yhtenä kokonaisuutena. Sen sijaan suurissa seminaareissa toiminta jakaantui moneen harrastuspiiriin. Tällöin toverikunta oli koordinoiva elin. Toverikunnat toimivat kaikissa seminaareissa omana yksikkönään. Yhteiskasvatusaateen laajetessa tämän vuosisadan alussa pyrittiin nais- ja miestoverikuntia yhdistämään. Jyväskylässä yhdistäminen tapahtui 1913 (Js:n vsk:t 1918–39), Sortavalassa saatiin odottaa vuoteen 1920 (Kemppinen 1969, 241).

Toverikunnat pyrkivät kokoamaan kaikki yhteisiin tilaisuuksiin joka kuukausi. Oli juhlia, illanviettoja, konventteja. Kun toverikuntien sääntöjä uusittiin 1920- ja 1930-luvulla, vastuu toiminnasta siirtyi yhä enemmän opiskelijoille opettajien toimiessa lähinnä kuraattorin tehtävissä. Siinä näkyi osin itsehallintoperiaatteen toteutuminen, jota kouluhallitus oli painottanut 1910-luvulta lähtien (Seminaarien vsk:t 1918–39, Kh:n kiertokirjeet 1914). Toverikunnan tilaisuudet olivat yhteisiä opettajille ja opiskelijoille ja muodostivat mainion yhdysiteen. Syksyisin tehtiin yhteinen retki, talvisin hiihdettiin laskiaista ja vapunpäivänä kokoonnuttiin yhteiseen juhlaan.

Toverikunnan aatteet olivat lähes samat kuin seminaarikoulutuksen yleensä. Suomalaisuuden painottuminen näkyi yhteisten tilaisuuksien musiikissa ja näytelmissä; se ilmeni myös kansallisten merkkipäivien vietossa. Itsenäisyyspäivä ja erilaiset vapaussotaan liittyvät tapahtumat saivat juhlan luonteen. Juhliin valmistauduttiin huolellisesti, sillä ne tarjosivat samalla opiskelijoille erinomaisen tilaisuuden esiintymistottumusten saamiseen. Toinen keskeinen asia oli heimoaate. Varsinkin Viron valtio ja kulttuuri saivat joka vuosi huomiota osakseen. Vietettiin heimojuhlia, Eesti-iltoja ja juhlittiin Eestin kansallispäivää. Tehtiin opintomatkoja Eestiin ja otettiin mielellään vieraita vastaan. Eestin kieli oli monissa seminaareissa vapaaehtoisena aineena (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Monet toverikunnat harjoittivat julkaisutoimintaa. Keskeinen merkitys on omalla lehdellä, joka ilmestyi milloin käsin kirjoitettuna milloin painettuna. Näin Jyväskylässä luettiin »Toverin ääntä», Sortavalassa »Lietsojaa», Raahessa »Näin mejän kesken», Kajaanissa »Konttia», Raumalla »Jussia», Heinolassa »Kevätkukkia» ja Uudesaakaarlepyyssä »Hoppet»-nimistä lehteä. Näissä lehdissä moni tuleva kirjailija ja runoilija sai ensimmäiset tuotteensa julkisuuteen (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Kotiseutuharrastus jatkui 1920- ja 1930-luvulla. Se ilmeni monella tavalla. Esimerkiksi Jyväskylässä vietettiin ns. maakuntailtoja, joissa kunkin maakunnan kulttuurin koko kuva näkyi monipuolisesti aina ruokaperinteestä musiikkiperinteeseen (Js:n vsk:t 1918–39). Tammisaaressa järjestettiin kotiseutuiltoja, joissa tietyn kulttuurialueen opiskelijat vastasivat ohjelmasta. Näin uusmaalaiset järjestivät yhden illan, pohjalaiset omansa jne. Heinolassa perustettiin seminaarin kotiseutuyhdistys. Osassa toiminta suuntautui kotiseutumuseon kehittämiseen (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Kulttuuriasioiden ohella toverikunnat huolehtivat myös muista asioista, joista on mainittava kaksi esimerkkiä. Toverikuntien aloitteesta perustettiin kaikkiin seminaareihin oma oppilasruokala, jonka toiminnasta toverikunta kantoi huomattavan vastuun. Myös kouluhallitus tuki niiden toimintaa taloudellisesti (Kh:n kirjeet kansakoulu-seminaareille 1918–1939, Seminaarien vsk:t 1918–39). Toinen esimerkki on ns. oppilasrahastot, joista annettiin lainoja opiskelua varten.

Jyväskylän seminaarin kesäkiertue oli elokuussa 1932 käynyt 12 paikkakunnalla Keski-Suomessa ja Savossa kokoamassa varoja »vippikassaa» varten. Kuuden hengen opiskelijaryhmä, joka koostui kokelasluokan oppilaista, huolehti koko iltamien ohjelmasta. Siihen sisältyi erilaisia musiikkiesityksiä, puheita, runonlausuntaa ja näytelmä (Kahra 1963, Kahra 1976).

Vaikka toverikuntien ensisijainen tehtävä oli laitoksen sisäisen toiminnan tukeminen, ne suuntautuivat myös ulospäin. Tehtiin opintomatkoja kotimaahan ja ulkomaille. Ruotsi ja Saksa olivat suosituimmat kohteet. Osana kansainvälistä kanssakäymistä mainittakoon Tammisaaressa 1923 pidetty hyväntekeväisyysjuhla, jonka tuotto lahjoitettiin Saksan silloisille vähävaraisille seminaareille. Kosketus-

Jyväskylän seminaarin kesäkiertueen näytelmä vuodelta 1932. Kiljanderin »Ei on parempi kuin kyllä» on menossa elokuussa, jolloin se esitettiin seminaarin juhlasalissa omalle väelle. Henkilöt vasemmalta Eelis Aurola, Elis Lehtonen, Toini Kuisma (myöh. Linjama) ja Jalmari Kahri. Näytelmän valinta, harjoitus ja johto olivat näyttelijöiden yhteistyötä. — Valok. Jalmari Kahri.

ta ajankohtaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin aatteisiin lisäsivät lukuisat julkiset esitelmät, joita koko opiskelijakunta kokoontui kuuntelemaan. Esitelmävieraita kävi ennen muuta Pohjoismaista, mutta myös Saksasta, Ranskasta, Englannista, Turkista, Etelä-Afrikasta, Yhdysvalloista jne. Kosketusta ajankohtaisiin asioihin pidettiin 1920-luvulta lähtien viettämällä yhteisiä radioiltoja. Käytiin myös katsomassa paikkakunnan elokuvateattereissa »hyödyllisiä» filmejä (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Toverikuntien ulkonaisena tuntomerkinä oli tavallisesti lippu, joita oli valmisteltu 1900-luvun alusta lähtien. Uutena tunnuksena tuli 1920-luvulla lakki, joka kuvasi kunkin seminaarin yleisluonnetta. Esimerkiksi Heinolan seminaari hankki vuonna 1924 oman lakin, jonka merkkiin ommeltiin kirjaimet KS; se merkitsi korkealle — syvälle.

Aatteelliset harrastuskerhot

Kristilliset piirit

Uno Cygnaeuksen luomaa kuvaa kutsumusopettajasta vaalivat erityisesti kansakouluseminaarien kristilliset yhdistykset ja seurat. Niiden keskeisenä tehtävänä on lujittaa oppilaiden kristillistä elämäntavakatsomusta. Siihen pyrittiin hyvin monipuolisella toiminnalla.

Ohjelmalliset juhlat liittyivät keskeisiin kirkkovuoden tapahtumiin, kuten adventtiin ja jouluun. Näissä juhlissa esiintyi seminaarin oma hengellinen kuoro. Lauantai-iltaisain kokoonnuttiin yhteiseen ilanviettoon, jossa sananviljely oli keskeisellä sijalla (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Kristillisissä yhdistyksissä kokoonnuttiin usein Raamatun ympärille. Raamattupiiri, Raamatun lukupiiri tai raamattukeskustelu olivat sen ajan kutsujen otsikoita, joita voitiin lukea paitsi ilmoitustauluilta tavallisesti myös yhdistyksen omasta lehdestä. Niitä olivat Jyväskylässä »Tähkäpäitä», Sortavalassa »Rauhan viesti», Heinolassa »Valon välke» ja Kajaanissa »Tähti» (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Raamatun ohella lähetystyöllä oli keskeinen sija toiminnassa. Se oli keskeinen aihe rukouspiirissä. Lähetystyötä tuettiin taloudellisesti. Jyväskylän seminaarissa oli oman lähetin kannatusyhdistys. Sortavalassa lähetysompeluseura antoi varoja lähetystyöhön. Heinolassa kerättiin varoja Suomen lähetysseuralle ja Opettajain lähetysliitolle. Kosketus varsinaiseen lähetyskenttään säilyi, sillä lähetystyöntekijät vierailivat hyvin usein seminaareissa asiasta kertomassa (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Sortavalan seminaarin kristillinen yhdistys toimi yhteistyössä seminaarin harjoituskoulun kanssa. Siellä harjoitettiin kristillistä poikatyötä. Varttuneet opiskelijat toimivat pyhäkoulunopettajina sekä harjoituskoulussa että paikkakunnan muissa paikoissa, kuten rukoushuoneella ja kirkossa. (Sortavalan seminaarin vsk:t 1918–39). Kristilliset yhdistykset olivat paikkakuntansa seurakuntien kanssa yhteistyössä. Sekä opiskelijat että osa seminaarin opettajista olivat tilaisuuksien järjestäjinä ja puhujina. Myös kirkkokuntien edustajat vierailivat seminaarissa sekä tarkastamassa uskonnonopetusta että

pitämässä uskonnollisia tilaisuuksia. Usein hiippakunnan piispa oli silloin mukana. Sortavalassa, jossa oli sekä luterilaisia että ortodoksisia oppilaita, vieraita tuli molemmista kansankirkoista, mutta vieraita saattoi tulla kauempaakin. Esimerkiksi 1930 Viron metropoliitta Aleksander, Karjalan ja koko Suomen ortodoksinen arkkipiispa Herman vierailivat Sortavalan seminaarissa (Ss:n vsk:t 1918–39).

Seminaarien kristillisten yhdistysten jäsenet kokoontuivat joka vuosi valtakunnallisille kristillisille päiville. Niitä oli järjestetty 1910-luvulta lähtien. Niihin osallistui sekä opettajia että oppilaita satamäärin. Ne olivat toiminnan kohokohtia. Kukin seminaari kantoi vuorollaan vastuun niiden järjestämisestä. Myöhemmin ne tunnettiin hiljaisten päivien nimellä (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Myös sosiaalinen työ oli osa kristillisten kerhojen toimintaa. Jyväskylässä seminaarilaiset kävivät lehtorinsa Martti H. Haavion johdolla vanhainkodessa, köyhäinkodeissa ja kärsivien luona (Js:n vsk:t 1918–39).

Kristillisten yhdistysten hengelliset juuret olivat monella taholla. Oman maan uskonnolliset herätysliikkeet olivat keskeisiä elämäntarkoituksen antajia. Monet seminaarien uskonnonlehtoreista kuuluivat näihin herätysliikkeisiin. Esimerkiksi Martti H. Haavio, joka sai ensin vaikutteita evankelisuudesta, syventyi Lapuan-kautensa aikana herännäisyyteen ja toi sen mukanaan Jyväskylän seminaariin (Pitkänen 1984). Sortavalassa rukoilevaisuuden vaikutus näkyi hyvin selvästi. Urho Muroman julistus sai vastakaikua Heinolan seminaarissa 1930-luvun taitteessa. Myös vapaakirkolliset liikkeet vaikuttivat seminaareissa, vaikka suurin osa niiden jäsenistä näyttääkin olleen kirkon jäseniä (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Kotimaisten virikkeiden ohella näkyivät myös ulkomaiset uskonnolliset liikkeet. NNNKY ja NMKY saivat seminaarilaisia toimintaansa Sortavalassa ja Uudessakaarlepyyssä (Ss:n vsk:t 1918–39, Us:n vsk:t 1918–39).

Nils Göran Engström pitää NMKY:n vaikutusta hyvin merkittävänä Uudessakaarlepyyssä. Toiminta oli siinä mielessä ekumeenista, että se kokosi kaikki uskonnosta kiinnostuneet mukaan vapaakirkollisia myöten. Toiminnassa erottui vuosina 1933–35 kolme pääasi-aa. Uskon asioita pohdittiin hyvin usein. Pasifismi ja siihen liittyvät

ajankohtaiset ideologiset kysymykset kiinnostivat opiskelijoita. Kolmas keskeinen asia oli raittius. Vuonna 1934 NMKY:n ryhmä teki lähetysmatkan Vaasan pikkukoulunopettajanseminaariin (Engström 11.2.1985). Raahen seminaarissa toimi 1930-luvulla ns. Oxford-liike, jonka kannattajiin lukeutui mm. Martti Hela. Se oli vapaamuotoinen liike, joka liittyi seminaarien kristilliseen työhön; toimintamuotoina olivat mm. raamattutunnit ja keskustelutilaisuudet, jotka tähtäsivät aktiivisen kristillisyyden herättämiseen (Ks:n vsk:t 1918–39, Raahen seminaarin vsk:t 1918–39). Tammisaaressa toimi 1920-luvun lopulla vapaamuurarijärjestö; Suomessa liike oli saanut toimiluvan 1920-luvun alussa (Ts:n vsk:t 1918–39).

Uudenkaarlepyyn seminaarin NMKY-toverit toukokuussa 1935. Eturivissä istuu seminaarin rehtori N. A. Fougstedt. Hänen vasemmalla puolellaan istuu K. G. Palenius, toverikunnan puheenjohtaja. Fougstedtin oikealla puolella istuvat Nils Göran Engström ja Jörgen Böling. Bölingin takana ovat Kurt Labbas ja Olof Lindberg. Neljä vuotta myöhemmin suurin osa heistä oli perustamassa Kristliga Lärarförbundet -nimistä yhdistystä.

— Valok. Nils Göran Engström.

Raitis opettaja

Kansakoulunopettajankoulutuksen alusta lähtien opettajakuvaan kuului ehdoton raittius. Sen toteutumista valvottiin tarkoin. Havaitut rikkomukset tuomittiin ankarasti. Tämä ihanne koski käyttäytymistä sekä seminaarissa että sen ulkopuolella. Harvinaista ei ollut laitoksesta erottaminen juopumuksen takia. Käytäntö näyttää hie-
man lieventyneen 1920- ja 1930-luvulla, jolloin rangaistukset vaihtelivat varoituksesta määräaikaiseen erottamiseen. Viimeksi mainitussa tapauksessa opiskelijan oli tuotava virallinen todistus käyttäytymisestään ennen opintojen uudelleen aloittamista (Js:n opk:n ptk 1863–37, Rauman seminaarin opettajakunnan kokousten ptk 1918–39, Seminaarien vsk:t 1918–39).

Alkoholipoliittisesti 1920-luku oli kieltolain aikaa; kieltolakihan kumottiin 1931. Silloin kouluhallitus lähetti seminaareille kiertokirjeen, jossa selvitettiin, miten tulee menetellä kieltolain kumoamisen jälkeen (Kh:n kiertokirje v. 1931.).

Vuoden 1917 opetussuunnitelmaan tuli uutena oppiaineena raittiusoppi, jota opetettiin terveysopin yhteydessä kahtena opiskeluvuonna kaksi viikkotuntia (Seminaarien vsk:t 1918–39). Raittiustyön toinen painopiste oli vapaaehtoisessa toiminnassa. Hyvin yleinen tapa oli, että joka vuosi pidettiin seminaarissa luentoja raittiudesta. Puhujana oli milloin kirkon edustaja, milloin Suomen opettajain raittiusliiton asiamies. Suomen opiskelevan nuorison raittiusliitto (SONR), johon seminaarien raittiusyhdistykset kuuluivat, lähetti sihteerinsä seminaareihin puhumaan asian puolesta. Yleistä raittiusviikkoa alettiin viettää 1920-luvulta lähtien. Kouluhallitus muistutti asiasta joka vuosi kiertokirjeessään (Kh:n kiertokirjeet 1918–39).

Vapaaehtoisen raittiustyön edistäjinä toimivat ennen muuta seminaarien omat raittiusyhdistykset. Osa niistä oli itsenäisiä, osa yhteistyössä paikkakunnan raittiusyhdistysten kanssa. Toiminta suuntautui monelle taholle. Omassa seminaarissa kokoonnuttiin illanviettoihin. Niiden tarkoituksena oli kasvattaa raittiusasian tosiystäviä ja eteenpäinviejiä, kuten Raahan raittiusosasto asian ilmaisi 1930-luvun alussa. Raittiusjuhlia pidettiin myös harjoituskouluissa. Järjes-

tettiin raittiuskilpajoukkoja ja toivonliitonjuhlia. Varttuneemmat opiskelijat suorittivat erityisiä raittiustutkintoja. Suorittajien määrä pysyi tasaisena 1920-luvulla, laski 1930-luvun alussa ja nousi vuosikymmenen puoliväliin mennessä voimakkaasti. Esimerkiksi Raahessa jäsenmäärä nousi 47:stä 72:een vuosina 1932–36 (Seminaarien vsk:t 1918–1939).

Toiminta suuntautui myös omalle paikkakunnalle. Yhdessä raittiuslautakuntien kanssa järjestettiin erilaisia tilaisuuksia, joissa oltiin ohjelmansuorittajina mukana. Raittiusasiaa vietiin paikkakunnan muihin kouluihin (Js:n vsk:t 1918–39). Heinolan seminaarin raittiusosasto totesi lukuvuoden 1936–37 toiminnasta:

»Virkistystä ovat tuoneet tänäkin vuonna hyökkäysretket Heinolan ympäristöön. Niitä on tehty viiteen Heinolan kylään. Raittiusviikolla toimeenpanivat IV luokkalaiset raittiusjuhlan Paason ja Marjaniemen koululla, III luokkalaiset Löytösen ja Lusin kouluilla ja kevätlukukaudella Myllykylän koululla.» (Hs:n vsk:t 1918–39)

Vastuu raittiusyhdistysten toiminnasta seminaareissa oli 1920-luvulta lähtien opiskelijoilla. He valitsivat puheenjohtajan ja muut tarpeelliset toimihenkilöt. Myös opettajat näyttävät olleen innokkaasti mukana. Esimerkiksi Heinolan seminaarissa nousi raittiusyhdistyksen jäsenmäärä 128:aan lukuvuonna 1938–39; tämä oli lähes 90 % oppilaskunnasta. Taustatukena oli johtajatar Helmi Lehtonen.

Suomen opettajain raittiusliitto jatkoi seminaarien aloittamaa raittiusuudistustyötä. Ehdotonta raittiuutta pidettiin edelleen ihanteena. Tosin keskustelu kohtuullisuudesta ja miedomprien alkoholijuomien käytöstä oli alkanut. Ihanne säilyi ihanteena, vaikka sitä rikottiinkin.

Isänmaallinen opettaja

Akateeminen Karjala-seura (AKS) ulotti toimintansa kansakouluseminaareihin 1920-luvun puolivälissä. Jyväskylään ja Kajaaniin perustettiin ala-osastot vuonna 1926 (Js:n vsk 1925–26, Ks:n vsk

1925–26). Vuosikymmenen lopussa syntyi ala-osasto Raumalle ja vähän myöhemmin Sortavalaan (Rauman seminaarin vsk 1919–39, Ss:n vsk 1918–39).

Jyväskylän alaosaston toiminnan tavoitteena oli

»voimakkaan kansallistunnon ja aktiivisen isänmaanrakkauden virittäminen ja lujittaminen seminaarin oppilaissa sekä Karjalan ja muiden heimokysymysten tunnetuksi tekeminen ja ajaminen. Seura harjoittaa suomalaiskansallista herätys- ja valistustyötä, etenkin silmälläpitäen seminaarin oppilaiden tulevia tehtäviä.» (Js:n vsk 1929–30)

Toiminta näyttää muutamien kohdin hiljentyneen 1920-luvun lopussa, mutta vilkastui uudelleen 1930-luvun puolivälissä. Jyväskylän seminaarissa pidettiin usein jäsentilaisuuksia, joissa keskusteltiin esitelmien tai alustusten pohjalta. Esitelmät käsittelivät ajankohtaisia aiheita. Esimerkiksi pohdittiin, mitä velvollisuuksia ja mahdollisuuksia opettajalla on kasvattaa isänmaanrakkautta ja kansallistunnetta. Ala-osastot järjestivät yleisiä juhlia, joissa koko seminaarin väki kokoontui näiden aatteiden ympärille (Js:n vsk 1918–39).

Jyväskylän seminaarin alaosasto harjoitti myös julkaisutoimintaa. Vuonna 1930 pidettiin suuri isänmaallinen juhla. Sen puhujina olivat tohtori Martti H. Haavio ja maisteri Ohto Oksala. Samassa juhlassa julkistettiin seuran kokoomateos »Suur-Suomen koulut». Teoksen kirjoittajina olivat sen ajan tunnetuista henkilöistä mm. maisteri Lauri Pihkala, tohtorit Ilmari Manninen, Yrjö Ruutu, Heikki Lehmusto ja Martti Airila; myös kouluneuvos Alfred Salmela, lehtori Ilmari Heikinheimo, kirjailijat Iivo Härkönen ja P. Mustapää olivat kirjoittajien joukossa. Teoksen tarkoituksena oli »lietsoa itsenäisyyden henkeä, isäntämieltä, luottamusta omiin voimiin ja kykyihin» (Js:n vsk 1929–30, Suur-Suomen koulut 1930). Alaosasto oli saanut kustannusosakeyhtiö Otavalta kirjalahjoituksen erityisen suomalaisuutta ja heimoasiaa käsittelevän kirjaston perustamiseksi seminaariin. Samana vuonna alaosasto lahjoitti 500 markkaa Salmessa sijaitsevan Aunuksen vapaustaistelussa kaatuneiden hautapatsaan kunnostamista varten (Js:n vsk 1929–30).

Isänmaallisuuteen liittyi läheisesti heimoaate. Varsinkin Viro oli monen opintoretken kohteena, ja sieltä käytiin ahkerasti Suomessa. Jyväskylässä perustettiin vuonna 1932 Eesti-kerho. Useissa semi-

naareissa luettiin vapaaehtoisesti viron kieltä 1920- ja 1930-luvulla (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Mielenkiintoinen vaihe Karjala-seurojen toiminnassa osuu 1930-luvun alkupuolelle. Silloin esimerkiksi Rauman seminaarin alaosasto muutti sääntönsä ja lähetti ne AKS:n hyväksyttäväksi 1933. Vuotta myöhemmin seura kuitenkin uusi sääntöjään siten, ettei sillä ollut yhteyttä AKS:n kanssa. Seuran nimenä säilyi edelleen Karjala-seura. Toiminta vilkastui. Lähes joka viikko kokoonnuttiin keskustelemaan suomalaisuus- ja maanpuolustuskysymyksistä. Raumalla pidettiin helmikuussa 1935 Inkeri-ilta. Siinä lehtori O. Räikkönen esitelmöi »tuon paljon kärsineen ja nykyään sortumassa olevan veljeskansamme vaiheista». Karjala-seurat järjestivät seminaareissa Snellmanin päivän juhlan joka toukokuu (Seminaarien vsk:t 1918–39, Teerijoki 1963).

Seminaarien Karjala-seurat olivat yhteistyössä oman paikkakuntansa muiden Karjala-seurojen kanssa. Ajankohtaisina teemoina olivat 1930-luvun lopulla mm. yliopiston suomalaisuuskyseymykset ja kieliasiat. Karjala-seurojen puheenjohtajina toimivat opiskelijat, ja niiden kuraattorina oli joku opettajakunnan jäsen (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Maanpuolustus

Rakkaus isänmaahan oli kansakouluseminaarikoulutuksessa muodostunut 1800-luvulla yhdeksi opettajakuvan osaksi. Se merkitsi kansallisia arvoja ja ihanteita. Se oli samalla eräänlainen paradoksi, sillä isänmaanrakkaus koettiin pysyvänä idealistisena arvona, jonka konkreettista sisältöä jouduttiin muuttuvassa poliittisessä tilanteessa miettimään uudelleen.

Kun syksyllä 1917 arvioitiin tilannetta eri seminaareissa, niiden toiminta näytti olevan vaarassa. Elintarvikepulan ohella seminaarien toimintaa häiritsi ulkopuolinen häirintä. Osin tästä syystä osa opettajista ja opiskelijoista liittyi suojeluskuntaan. Kun sisäpoliittinen tilanne kärjistyi sodaksi, osa oppilaista palasi kotiseudulleen, osa jäi paikkakunnalle. Osa liittyi valkoisiin, osa punaisiin. Jyväskylän se-

minaarin miesopiskelijat olivat rintamapalveluksessa, muutamat »sanitääreinä». Neljännen luokan naisopiskelijat ja osa alempien luokkien oppilaista toimi virkaa tekevinä opettajina kansakouluissa. Muutamat olivat suojeluskunnassa ruuanjakajina ja sairaanhoitajina (Jyväskylän seminaari 1863–1937). Suojeluskuntalaiset joutuivat tulikokeeseen, koska huomattava osa heistä osallistui taisteluihin. Uudenkaarlepyyn miesopiskelijoista kaikki palasivat takaisin, mutta muissa seminaareissa kaatuneiden ja haavoittuneiden määrä oli huomattava. Sekä seminaarien opettajat ja opiskelijat olivat mukana suojeluskuntatoiminnassa vuoden 1918 jälkeen (Seminaarien vsk:t 1917–39, Jussila 1963).

Kansalaissodan jälkeisessä tilanteessa oli luonnollista, että suojeluskuntatyö jatkui seminaareissa. Useimmat opiskelijat liittyivät oman paikkakuntansa suojeluskuntaan, joka tarjosi monipuolista toimintaa. Keskeisin muoto oli erilainen sotilaskoulutus. Siihen liittyi eri aselajien harjoituksia ja luentoja. Toinen keskeinen asia oli urheilutoiminta, jota järjestettiin ympäri vuoden. Kilpailuja käytiin sekä sotilas- että siviililajeissa. Oman paikkakunnan ohella parhaiten menestyvät osallistuivat piirin kisoihin ja valtakunnallisiin kilpailuihin. Suojeluskunnat perustivat myös omia soittokuntia ja kuoroja, jotka avustivat lukuisissa juhlatilaisuuksissa, illanvietoissa ja paraateissa. Toiminnan yhtenä kannustimena oli erilaisten harrastusmerkien suorittaminen. Kun edellä olevaan lisätään toimiminen monissa järjestelytehtävissä, kuten »katupatrullissa» markkinoiden aikaan, voidaan todeta, että suojeluskunta antoi seminaarilaiselle monipuolisia harrastusmahdollisuuksia (Seminaarien vsk:t 1917–39, Kahri 17.2.1985).

Suojeluskunta muuttui merkittävästi 1930-luvulla. Yhä useammassa seminaarissa muodostettiin miesopiskelijoista oma yksikkönsä eli komppaniansa. Sen päällystö ja alipäällystö koottiin seminaarilaisista. Suojeluskuntien toiminta tehostui huomattavasti. Viikoittaiset harjoitukset voitiin sovittaa entistä paremmin lukujärjestykseen. Kun toiminta arvioitiin ns. harrastustunteina, niiden määrä kohosi nopeasti. Kilpailutoiminta vilkastui. Aikaisemman esikuvan mukaan perustettiin oma torvisoittokunta. Toiminnan vilkastuminen näkyy myös jäsenmäärän kasvuna. Esimerkiksi Rauman seminaarissa jäsenmäärä nousi 72:sta 94:ään prosenttiin oppilaskunnasta vuo-

sina 1935–39. Samansuuntainen kehitys oli nähtävissä muissakin seminaareissa (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Jyväskylän ja Kajaanin seminaarien naisopiskelijat kuuluivat Lotta Svärd -järjestöön 1920-luvun alusta lähtien. Vuonna 1925 ala-osa syntyi Raumalla, ja 1930-luvulla toiminta oli laajentunut jo kaikkiin seminaareihin. Alaosastot toimivat yhteistyössä paikkakunnan suojeluskuntien kanssa. Yhteisissä harjoituksissa lotat olivat avustustehtävissä. Kun Heinolan seminaariin perustettiin 1935 Lotta Svärd -järjestö, ensimmäisen vuoden toimintaan kuuluivat lottakurssit, ompeluillat sekä lasten- että joulujuhlan järjestäminen. Yhtenä toiminnan osana oli koulutus. Sortavalassa järjestettiin ilmavaltakurssseja. Kajaanissa opiskelijat suorittivat lääkintäkurssin. 1930-luvun tapahtumat heijastuivat seminaarien suojeluskuntiin. Mäntsälän kapinan aikaan komennettiin Jyväskylän seminaarin suojeluskunta suorittamaan paikallisen kivääritehtaan vartiointia. Tilanne laukesi myöhemmin ilman aseellisia yhteenottoja (Kytökorpi 1963a, Kahri 1976). Kun vuosikymmenen lopulla tilanne kiristyi uudelleen Euroopassa, suoritettiin Karjalan kannaksella linnoitustöitä kesällä 1938 ja 1939. Osa seminaarilaisista otti niihin osaa (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Toiminnalliset harrastuskerhot

Monimuotoinen musiikkiharrastus

Kansakouluseminaarien kulttuuriperinteessä musiikilla on eittämättä keskeinen sija; se on ollut elävin ja samalla ehkä näyttävin osa laitojen toimintaa ulospäin. Kaikki juhlat, illanvietot ja konventit olivat musiikkiharrastuksen esiintymistilaisuuksia. Tällaisen perinteen syntyyn vaikuttivat monet tekijät. Suomalainen musiikkikulttuuri kehittyi suotuisasti samanaikaisesti kansakouluseminaarien kanssa. Seminaarien musiikinopettajat paneutuivat opetustyöhönsä ja saivat tuloksia aikaan. Ja yhtenä tekijänä olivat innostuneet opiskelijat, joissa suomalaisen kulttuurin ja opettajien vetoisuus sai kiittollisen vastaanoton (Halila 1963, Ahlbäck 1979).

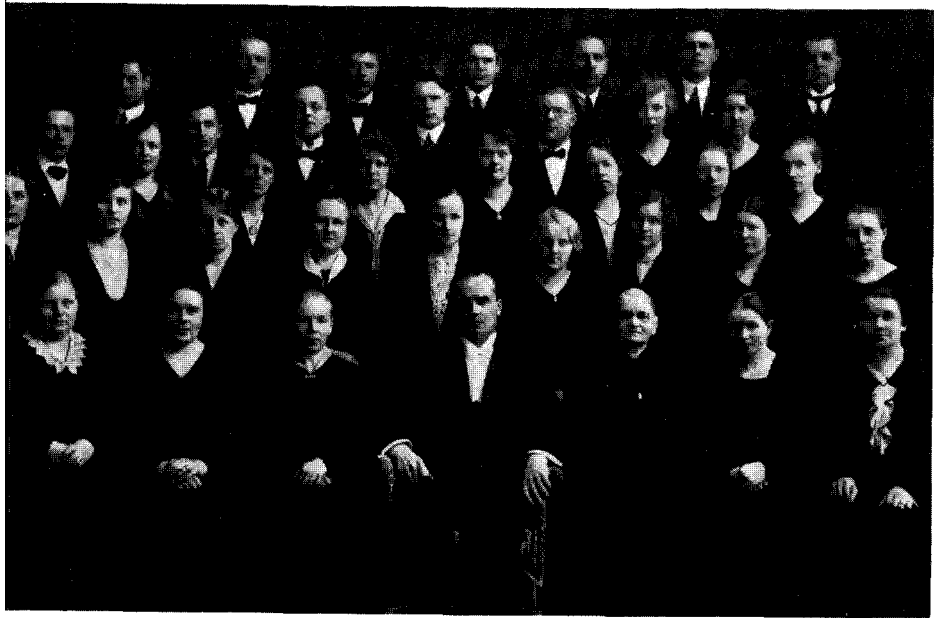
Lauluperinne jatkui kansakouluseminaareissa mittavana 1920- ja 1930-luvulla. Sitä pitivät yllä erilaiset kuorot. Jokaisella seminaari- luokalla oli oma pieni kuoronsa, jota joku opiskelijoista johti. Vilho Siukonen perusti Sortavalaan ns. iltakuoron, jonka osanottajamäärä kohosi lähes 100 opiskelijaan. Kuoro piti konsertteja omalle väelle ja liikkui muillakin paikkakunnilla. Leo Härkönen pani Raumalla alulle vastaavanlaisen kuoron 1932. Myöhemmin Inga Siukonen koki 60 opiskelijan valiokuoron. Näiden kuorojen tarkoituksena oli esittää laajoja musiikkiteoksia. Rauman kuoro esitti lukuvuonna 1934–35 Sibeliuksen teoksen »Tulen synty». Juhlat tarjosivat laulajille mahdollisuuden soolo- ja kvartettinumeroiden esittämiseen. Varsinkin Uudessakaarlepyyssä kvartettilaulu oli merkittävässä asemassa (Seminaarien vsk:t 1917–39, Kahri 1963, Engström 17.2.1985).

Laulun ohella soitinmusiikki oli toinen pääalue. Jokaisen opiskelijan tuli osata soittamisen alkeet. Ne opeteltiin harmonilla, jonka jälkeä voitiin siirtyä pianoon. Edistyneemmät voivat jatkaa urkuihin, joita oli alettu hankkia seminaareihin 1920-luvulla. Vapaaehtoinen harrastus johti erilaisten orkesterin syntymiseen. Se saattoi olla torvisoittokunta, kuten Sortavalassa, Kajaanissa, Raumalla ja Uudessakaarlepyyssä. Tosin torvisoitolla saattoi olla omat vastuksensa. Rauman seminaarissa todettiin kevätlukukaudella 1937, että »harjoituksia on jonkin verran häirinyt joidenkin torvien joutuminen epäkuntoon» (Rauman seminaarin vsk:t 1935–39). Puhallinyhtyeitä syntyi Kajaaniin ja Uuteenkaarlepyyhyn. Niiden ohjelmisto koostui pääosin kotimaisten säveltäjien tuotannosta. Raumalla toimi 1920-luvun lopussa Collequim musicum -niminen musiikkilyhdistys. Kun toiminta Inga Siukosen ansiosta laajeni, perustettiin sinne Rauman seminaarin Musiikin harrastajat -niminen yhdistys. Kajaanin seminaarin orkesterin jäsenmäärä oli 1930-luvun taitteessa 39 henkeä. Orkesteri koostui opiskelijoiden ohella myös seminaarin opettajaperheiden jäsenistä ja kaupunkilaisista ja toimi näin musiikillisena yhdysiteenä seminaarin ja kaupungin välillä (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Musiikkiharrastus loi Sortavalan naisopiskelijoiden piiriin lukuvuonna 1934–35 soitannollisen kerhon. Sen tarkoituksena oli perehdyttää jäsenensä eri säveltäjiin lukemalla heidän elämäkertojaan

ja soittamalla heidän sävellyksiään (Ss:n vsk:t 1919–39). Leo Härkönen perusti lukuvuonna 1935–36 »Sortavalan seminaarin soittajat»-nimisen orkesterin, joka keskittyi klassiseen musiikkiin (Ss:n vsk:t 1919–39).

Musiikkiharrastus eli 1930-luvulla laajenemiskauttaan. Ohjelmistoon otettiin entistä enemmän laajamuotoisia musiikkiteoksia. Varsinkin kuorot pyrkivät vaativiin tavoitteisiin. Ne vierailivat eri puolilla Suomea ja osallistuivat lukuisiin laulujuhlisiin. Osa kuoroista vieraili Virossa ja sai hyvän vastaanoton. Yleisradio kiinnostui kuoro toiminnasta 1930-luvun puolivälissä ja antoi niille lukuisia esiintymistilaisuuksia lähetyksissään. Se pantiin myönteisesti merkille seminaarien toimintavuotta esiteltäessä (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Jyväskylän seminaarin oppilaat osallistuivat oman toimintansa ohella myös paikkakuntansa muiden kuorojen esityksiin. Suojeluskunnan sekakuoron ohella Jyväskylän kirkkokuoro kokosi lukuisia seminaarilaisia piiriinsä. Kirkkomuusikko Uno Kärkkäinen perehdytti kuoronsa myös laajoihin musiikkiteoksiin. Mm. Cherubinin »Requiem» kuului ohjelmistoon vuonna 1932.

— Valok. Jalmari Kahri.

Paitsi oman väen musiikista seminaarilaiset saivat nauttia lukuisista konserteista, joita vierailevat taiteilijat järjestivät seminaareissa. Jotta toiminta olisi jatkuvaa, perustettiin moniin seminaareihin konserttikannatusyhdistys, joka vastasi myös taloudellisesta puolesta. Vieraita kävi myös ulkomailta. Kajaanin seminaarissa kävi 1926 musiikkipedagogi Edgar Rebschin luennoimassa oman maansa musiikista (Ks:n vsk:t 1917–39).

Musiikinharrastuksen monipuolisuuteen vaikuttivat osaltaan myös yläkansakouluseminaarien pääsyvaatimukset, joissa opiskelijan musiikkitaitoja arvostettiin. Viisivuotisessa koulutuksessa oli luokilla I–IV kaksi viikkotuntia ja viidennellä yksi viikkotunti musiikkia; yhteensä siitä kertyi opetusta n. 288 tuntia. Yhteislauluun oli varattu yksi tunti. Jokaiseen viikkoon kuului soitonharjoittelu. Päästötodistuksessa oli merkitty musiikin numeron ohella myös laulunopetustaito.

Kirjallisuuskerhot

Vaikka musiikkiharrastus antoi luovalle toiminnalle monipuoliset mahdollisuudet, haki suullinen ja kirjallinen ilmaisu omaa linjaansa. Se näyttää virinneen uudelleen Kajaanin seminaarissa, jonne perustettiin kirjallinen harrastuspiiri lukuvuonna 1927–28. Sen tarkoituksena oli perehtyä erilaisiin kirjallisuusvirtauksiin koti- ja ulkomailta ja tutustua itse kirjailijoihin; yhtenä tarkoituksena oli myös kirjallisten jäsenten kykyjen kehittäminen (Ks:n vsk:t 1917–39). Vastavanlainen kerho syntyi Sortavalassa helmikuussa 1932. Sen toimintasuunnitelmaan kuului kolme kohtaa: 1) modernin kirjallisuuden lukeminen, 2) oma kirjallinen toiminta ja 3) lausunnan ja näytelmätaiteen harrastaminen. Kerhon toiminta lähti vireästi liikkeelle; suunniteltiin mm. omaa lehteä »Uraa». Toimintaa vauhditti maaliskuussa 1932 taiteilija Eino Hyyrysen lausuntatilaisuus, jonka yhteyteen järjestettiin myös ohjausta kerhon jäsenille. Myöhemmin pidettiin lausuntakilpailut. »Ura» alkoi ilmestyä ja kerhon toiminta jatkui vilkkaana 1930-luvun puoliväliin saakka. Näytelmänä esitettiin Kiven »Kihlaus» (Ss:n vsk:t 1918–39). Raahan seminaarissa kirjallisuus-

kerho toimi lehtorin johdolla 1930-luvulla (Raahen seminaarin vsk:t 1930–39).

Hyvin samanlaisin tavoittein kuin edellä mainitut kirjallisuuserhot toimivat myös lausuntakerhot. Raumalla lausuntakerhon perustamista edelsi lausunta- ja kirjoituskilpailut 1920-luvulla. Myöhemmin kerhon toimintaan liittyi näytelmien esittäminen (Raahen seminaarin vsk:t 1918–39). Heinolan seminaariin perustettiin lukuvuonna 1927–28 lausunta- ja keskustelukerho, joka otti nimekseen »Sinisukat». Se kokosi jäseniä kaikilta luokilta ja nimesi lehensä nimensä mukaiseksi. Aluksi keskityttiin lausunnan alueelle. 1930-luvun puolivälissä siihen liitettiin kirjallisuus. Lausunnassa kehitettiin sekä yksilö- että kuoroesityksiä. Kirjallisuuteen tutustuttiin referoimalla kirjoja ja pitämällä esitelmiä koti- ja ulkomaisista kirjailijoista ja kirjallisuussuunnista. Kuorolausunta näyttää muutenkin yleistyneen 1930-luvulla, sillä Sortavalaaan perustettiin 1934 lausuntakuoro. Se kokoontui harjoituksiin kahdesti viikossa ja esiintyi julkisissa tilaisuuksissa. Ensimmäiseksi näytelmäksi valittiin Agapetuksen »Rovastin häämatkat» (Ss:n vsk:t 1917–39). Valinta kohdistui muissakin seminaareissa kotimaisiin näytelmiin. Raumalla esitettiin lukuvuonna 1938–39 Linnankosken »Pakolaiset» (Rauman seminaarin vsk:t 1930–39).

Kuvaamataidon kerhot

Kolmas luovan taiteen alue oli kuvaamataide. Näiden kerhojen perustajana yläkansakouluseminaareissa toimi usein aineen lehtori. Heinolan seminaarissa piirustuskerho lähti liikkeelle lukuvuonna 1929–30. Lauri Santtu perusti Kajaanissa piirustuskerhon syysluku-kaudella 1936. Sen tarkoituksena oli piirustustaidon ja taiteen tuntemuksen kehittäminen sekä taideteosten hankkiminen seminaariin. Kerho sai merkittävän lähtökohdan, kun seminaarilla pidettiin joulukuussa 1936 suuri taidenäyttely. Mukana oli yli 150 taideteosta. Taiteilijoista mainittakoon mm. Wäinö Aaltonen, Ben ja Essi Renvall, Onni Oja ja Erkki Tanttu. Myöhemmin perustettiin seminaariin keskiviikkokerho, jossa erilaiset harrastusmuodot, kuten kirjallisuus, lausunta ja piirustus olivat mukana (Ks:n vsk:t 1918–39).

Partioliike

Partioliikkeen tulo yläkansakouluseminaareihin tapahtui 1920-luvun alussa. Heinolan seminaariin perustettiin 1920 partio-osasto, joka otti nimekseen Heinolan retkeilijätytöt. Kahta vuotta myöhemmin se liittyi Suomen partiotyttöliittoon. Partio-osasto sai myönteisen vastaanoton ja kasvatti tasaisesti jäsenmääräänsä. Vuonna 1928 jäsenmäärä oli sata, mikä merkitsi, että yli 60 % opiskelijoista oli mukana. Partioliikkeen edustajat kävivät kertomassa toiminnastaan myös muissa seminaareissa. Raumalla toiminta lähti liikkeelle 1924. Sortavalan ja Raahen seminaarilaiset tulivat mukaan 1930-luvulla. Seminaarilaiset olivat mukana myös paikkakuntansa partiojärjestöissä. Sortavalassa naisopiskelijat kuuluivat Myrskytyttöihin tai Laatokan Sirpaleisiin ja miesopiskelijat Laatokan Veikkoihin (Seminaarien vsk:t 1920–39).

Partiotoimintaan osallistuneet opiskelijat näyttävät olleen varsin aktiivista joukkoa. Seminaareissa pidettiin illanviettoja ja toveri-iltoja. Syksyisin ja keväisin pelattiin pesäpalloa. Tehtiin lukuisia retkiä ja suoritettiin erilaisia luokka- ja taitomerkkejä. Yrjönpäivä oli luonnollisesti keskeinen kohokohta toiminnassa. Silloin järjestettiin yhteisesti »propagandakulkueita», osallistuttiin jumalanpalvelukseen ja pidettiin partiojuhlia. Yrjönpäivän paraatissa Rauman seminaarin partio-osasto kantoi omaa lippuaan, jonka se oli saanut 1931. Sama vuosi näyttää olleen myös Heinolan seminaarin partiolaisille merkittävä. Silloin osa partiolaisista osallistui pohjoismaiselle partiotytöleirille. Taloudellinen tuki varmentui huomattavasti, kun samana vuonna perustettiin kannatusyhdistys. Partio-osasto perusti silloin oman stipendirahaston (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Partio-osastot järjestivät myös koulutusta. Taitomerkkien suorittaminen edellytti yhteistoimintaa monen asiantuntijan kanssa, kun kyseessä oli esim. leipojan, ampujan, urheilijan tai sairaanhoitajan merkki. Samalla osastot kouluttivat oman liikkeensä tehtäviin, esim. vartiojohtajiksi (Hs:n vsk:t 1920–39, Ss:n vsk:t 1918–39). Partioliikkeen keskeisiä tukialueita olivat Heinolan ja Sortavalan seminaarit. Heinolassa partiolippukunnan johtajana toimi seminaarin opettaja, muut toimihenkilöt olivat opiskelijoita.

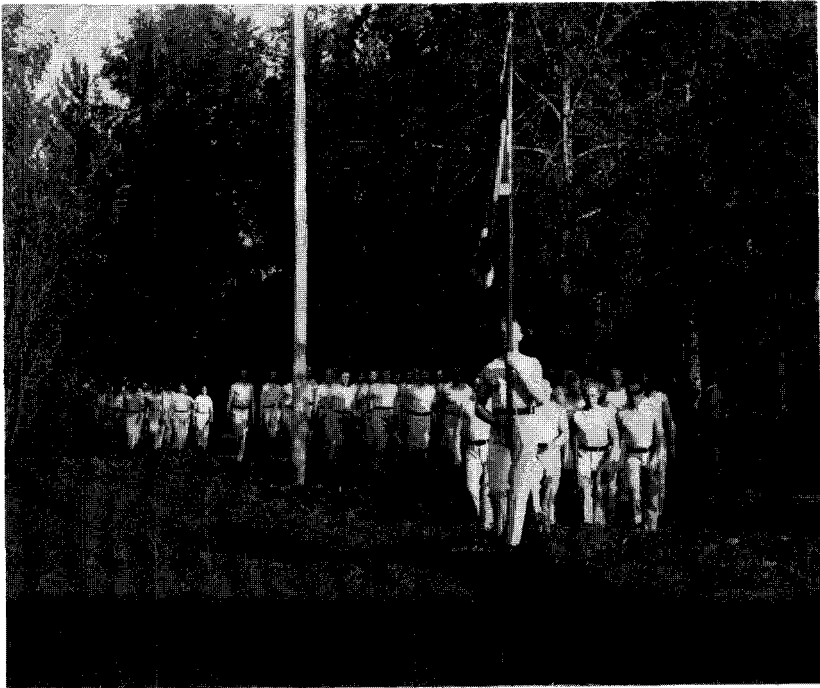
Urheilu

Lauseella »terve sielu terveessä ruumiissa» voidaan kuvata urheilutoimintaa, joka näkyi yläkansakouluseminaareissa 1920- ja 1930-luvulla. Seminaarien urheilutoiminnalla oli takanaan pitkä perinne, jossa fyysisen kunnan hoitamiseen kiinnitettiin suurta huomiota. Urheilu oli mainio vastapaino teoreettisille opinnoille. Urheilutoiminnan voidaan katsoa koostuneen kolmesta osasta. Ensinnäkin urheilu kuului yhtenä aineena opetussuunnitelmaan; sen mukaan liikuntatunteja oli keskimäärin kolme viikossa. Toiseksi seminaareihin muodostui erityiset urheiluyhdistykset, jotka vastasivat liikuntaharrastuksen kehittämistä. Kolmanneksi monessa muussa harrastusmuodossa, kuten suojeluskunta- ja partiotoiminnassa liikunnalla oli huomattava sija. Seuraavassa keskitytään lähinnä urheiluyhdistysten toimintaan.

Nais- ja miesopiskelijat muodostivat urheilussa omat yhdistyksensä. Näin Jyväskylässä oli Jyskyt ja Jyskyttäret. Sortavalassa miehet olivat Sortavalan Kunto -nimisessä seurassa ja naiset Naisvoimisteluseurassa. Tällainen järjestäytyminen johtui ehkä myös liikuntalajien erilaisuudesta. Miesopiskelijat harrastivat enemmän yleisurheilua, monia palloilulajeja, hiihtoa, painia ja tennistä. Naisten harrastus suuntautui voimisteluun ja joukkoliikuntaan. Palloilulajeista pitkäpallo eli pesäpallo sekä jalkapallo olivat lyöneet itsensä lävitse; tarvittaessa räjäytettiin vaikka koivu pois pesäpallokentältä, kuten Jyväskylässä tehtiin vuonna 1934 (Kytökorpi 1963b, 1976). Raumalla perustettiin painikerho 1930-luvun alussa. Kajaanissa heräteltiin tennisharrastusta, ja Sortavalassa kansantanhut tulivat 1930-luvulla harrastustoiminnan piiriin (Seminaarien vsk:t 1917–39).

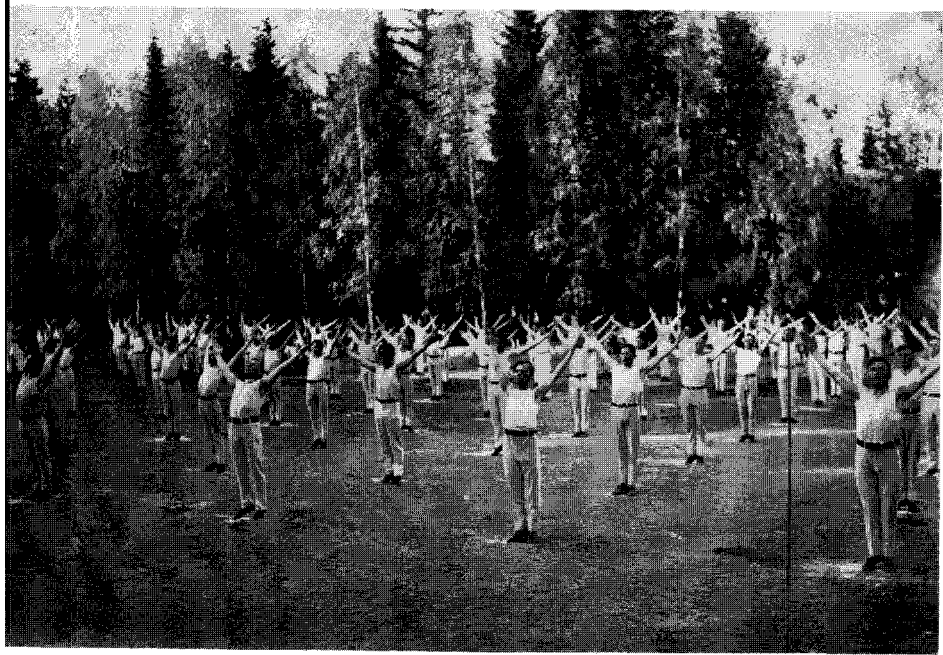
Urheilu- ja liikuntaharrastus sai yleensä kaikki opiskelijat mukaansa. Varsinkin suurissa seminaareissa oli valinnan varaa. Esimerkiksi lukuvuonna 1931–32 Rauman seminaarin urheiluseura Rauman Kisailijat oli perustanut seuraavat kerhot: voimistelu- ja urheilukerho, palloilukerho, paini- ja nyrkkeilykerho, luistelu- ja hiihtokerho. Ne olivat liittyneet Suomen valtakunnan urheiluliittoon eli SVUL:ään (Rauman seminaarin vsk:t 1918–39).

Kaiken kaikkiaan oli neljänlaisia kilpailuja. Seminaarin opiskelijat kilpailivat seminaarin mestaruudesta sekä yksilö- ja joukkuelajeissa; he voivat osallistua myös paikkakuntansa eri urheiluseurojen kisoihin. Kolmantena tyyppinä olivat piirin kilpailut, joihin opiskelijat ottivat osaa joko seminaarin tai paikkakunnan urheiluseurojen edustajina. Näiden lisäksi oli vielä valtakunnallisia kisoja. Seminaarilaiset kokoontuivat yhteisille urheilupäiville 1920-luvulta lähtien ratkomaan palloilu-, yleisurheilu- ja hiihtomestaruuksia. Seminaarien naisjoukkueet osallistuivat valtakunnallisiin voimistelupäiviin. Yhtenä niiden järjestäjänä toimi Suomen naisten liikuntakasvatusliitto (SNLL). Esimerkiksi Heinolan seminaarin naisvoimistelijat kuuluivat tähän liittoon. Osa heistä osallistui kansainvälisiin voimistelujuhliin (Seminaarien vsk:t 1918–39).

Sortavalan seminaarin miesopiskelijat ovat saapumassa juhla-
kentälle oman lipun johtamina keväällä 1930.

— Valok. Joensuun maakunta-arkisto.

Sortavalan seminaarin miesopiskelijoiden voimistelunäytös keväällä 1930.

Fyysisen kunnon ohella urheiluyhdistyksillä oli muitakin tavoitteita. Niillä oli kiinteä yhteys toverikunnan muuhun kulttuuritoimintaan. Urheiluseuroilla oli usein illanvietoissaan erilaisia näytöksiä. Jyväskylän Jyskyillä oli oma mieskuoro. Urheiluseurat järjestivät myös koulutusta. Voimistelussa jäsenet voivat suorittaa erilaisia taitomerkkejä. Raumalla jäseniä koulutettiin yleisurheilutuomareiksi. Myös palloilulajien tuomarikorttiin tähtääviä kursseja pidettiin. Kaajanissa 12 opiskelijaa suoritti lukuvuonna 1933–34 mäkituomarikortin (Seminaarien vsk:t 1917–39).

Seminaarien urheiluseurojen puheenjohtajina toimivat opiskelijat, ja heidän tukenaan olivat seminaarien liikunnan lehtorit. Monet heistä olivat olleet kansallisen tai kansainvälisen tason urheilijoita tai valmentajia, joten he pystyivät monessa kohdin antamaan varsin asiantuntevaa ohjausta.

Purjelentoharrastus

Mielenkiintoisen lisän toimintaan antoi Sortavalan seminaarissa vi-
rinnyt purjelentoharrastus. Suomen ilmapuolustusliiton edustaja piti
seminaarilla valaisevan ja innostavan esitelmän purje- ja liitolennos-
ta tammikuussa 1938. Se sai hyvän vastaanoton, sillä 40 opiskeli-
jaa liittyi heti Sortavalan seudun purjelentokerhoon. Talvikaudella
keskityttiin purjekoneen rakentamiseen ja lentämisen alkeisiin. Ke-
sän purjelentokursseille osallistui kolme nais- ja viisi miesopiskelijaa
(Ss:n vsk:t 1918–39).

Kielikerhot

Vuoden 1917 kansakouluseminaarien opetussuunnitelma muutti ai-
kaisempaa käytäntöä siten, että vieraan kielen opetus jäi vapaaeh-
toisuuden varaan (Opetussuunnitelma 1917). Vaikka vuoden 1922
seminaarikomitea pohti asiaa tarkoin ja antoi tiettyjä suosituksia,
seminaarien opetuskäytännössä ei juuri muutoksia tapahtunut
1920- ja 1930-luvulla (Komitea 1922, Seminaarin vsk:t 1917–39).
Siksi vieraiden kielten opiskelu jäi vapaaehtoisuuden ja kerhojen
varaan.

Heimoharrastuksen voimakkuus toi lähes kaikkiin seminaareihin
vapaaehtoiseksi aineeksi viron kielen. Tosin sen tuntimäärä jäi vaa-
timattomaksi, mutta sen asemaa tukivat samanaikaisesti perustetut
kielikerhot. Toinen kieli, joka 1920-luvulla sai kiinnostusta osak-
seen, oli esperanto. Raumalla esperantokerho toimi useita vuosia
vilkkaasti opiskelijoiden oman innostuksen varassa. Myös kouluhalli-
tus kiinnostui asiasta 1920-luvun lopulla. Kuitenkin seminaarien
vastauksissa todettiin, että esperanton sijasta tulisi kieliopetusta ke-
hittää joko saksan tai englannin osalta. Taloudelliset syyt estivät
kuitenkin kieliopetuksen laajentamisen. Vilho Siukonen perusti
Amerikan-matkansa jälkeen englannin kielen kerhon syksyllä 1938.
Tarkoituksena oli lisätä aktiivista kielenkäyttöä kirjeenvaihdon väli-
tyksellä ja kartuttaa samalla Amerikan-tietoutta (Rauman seminaa-
rin vsk:t 1917–39). Kielten harrastus ei ollut kovin laajaa, vaikka

seminaarien opintomatkat suuntautuivat entistä enemmän ulkomaille. Toisaalta opetussuunnitelman laajuus ja muun harrastustoiminnan vilkkaus vaikuttivat siihen, ettei kaikkiin kerhoihin ollut tulijoita.

Mikä oli harrastustoiminnan merkitys?

Kun olen edellä selvittänyt kansakouluseminaarien harrastustoimintaa, en ole käsitellyt itse harrastusympäristöä, seminaaria tai sen ilmapiiriä. Jälkikäteen seminaarien ilmapiiriä on luonnehdittu »seminaarihenkiseksi» (ks. Valtasaari 1972). Tavallisesti siihen on liitetty ahdasmielisyyttä, tiukkaa valvontaa, pikkumaisuutta ja saivartelua. Näitä piirteitä löytyy seminaarikoulutuksesta, joka aiheutti opiskelijoille melkoista stressiä. »Seminaarin umpioituneeseen ilmapiiriin» oli vaikea sopeutua. Näin muodostunut negatiivinen kuva on kuitenkin asian toinen puoli. Jos seminaarien ilmapiiri olisi ollut edellä kuvatun kaltainen kokonaan, tuskin harrastustoiminta olisi ollut niin monipuolista, kuin olen selvittänyt. Toiseksi seminaarikoulutuksella oli ne tavoitteet, jotka suomalainen yhteiskunta oli sille asettanut ja joita se valvoi kouluhallituksen avulla. Tavoitteisiin sisältyi implisiitisti sellainen opettajakuva, jonka perusominaisuuksia olivat uskonnollisuus, raittius, isänmaallisuus, toiminnallisuus jne. Opettaja-ihanteet olivat korkealla, ehkä liiankin korkealla, jotta niiden käytännöllinen merkitys olisi kaikille »kehkeytynyt», kuten Martti H. Haavio kehitystä kuvasi. Seminaarit olivat erilaisia, mikä konservatiivinen, mikä edistyksellinen. Seminaarin johtajan ja johtajattaren toiminta loi ilmapiirin. Monissa tapauksissa he joutuivat turvautumaan 1860-luvulta peräisin oleviin seminaarilakeihin ja -asetuksiin, jotka eivät sellaisenaan vastanneet muuttunutta yhteiskunnallista tilannetta 1920- ja 1930-luvulla. Vuoden 1922 seminaarikomitea antoi perusteita osauudistuksille, mutta kokonaisuudistukseen ei ollut mahdollisuuksia.

Uudenkaarlepyyn seminaarin kokelaat ovat jättämässä jäähyväisiä seminaarille keväällä 1935. Puvut kertonevat, miten seminaarihenkeä ravisteltiin ennen tenttikautta.

— Valok. Nils Göran Engström.

Harrastustoiminnan merkitys näkyy monella taholla. Parhaimmillaan se koulutti tulevista opettajista kulttuurityöntekijöitä. Harrastustoiminta muutti itse koulutuksen ilmapiiriä. Muutos näkyi siinä, että vastuu eri harrastuspiirien toiminnasta siirtyi 1920-luvulta lähtien yhä enemmän opiskelijoiden harteille. Heitä toimi puheenjohtajina, sihteereinä ja taloudenhoitajina. Seminaarinopettajien nouseva ammattijärjestötietoisuus nopeutti osaltaan muutosta. Tosin monet opettajat olivat edelleen mukana. Toinen tyypillinen piirre oli opiskelijoiden toiminnan suuntautuminen yhtä lailla seminaarin ulkopuolelle. Liittyminen paikkakunnan partiojärjestöön, suojeluskuntaan tai urheiluseuraan avasi mahdollisuuden osallistua maakunnalliseen ja valtakunnalliseen toimintaan, juhliin ja kilpailuihin, jollaiseen seminaarien pienillä harrastuskerhoilla ei ollut juuri taloudellisia mahdollisuuksia ehkä musiikkiharrastusta lukuun ottamatta. Tällainen kanssakäyminen toi uusia vaikutteita mukanaan. Tosin toiminta saattoi laajentua niin vilkkaaksi, että se alkoi haitata itse laitoksen toimintaa, kuten Uudenkaarlepyyn seminaarin johtaja totesi 1930-luvulla.

Seminaarien harrastustoiminnassa ei näkynyt poliittisia painotuksia. 1920-luvulla se johtui nähdäkseni siitä, että voimavarat keskitettiin suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. Esimerkiksi vuoden 1921 oppivelvollisuuden toteuttaminen edellytti melkoista voimainponnistusta. 1930-luvun alussa kouluhallitus kielsi kaikenlaisen poliittisen toiminnan seminaareissa ja valvoi tiukasti sen noudattamista. AKS:n ajatus »Suur-Suomesta» oli silloisen kansallisen aatteen haara, joka ymmärrettiin lähinnä henkisen tuen antamiseksi heimokansojen kehittämiseksi. Mitään sotilaallista tai poliittista tarkoitusta ei silloin asiaan kytketty. Seminaarien suojeluskunnat olivat osa yleistä suojeluskuntatoiminnasta, joka oli maassamme 1920- ja 1930-luvulla. Monet opiskelijoista olivat ennen seminaariin tuloaan toimineet suojeluskunnassa. Osa heistä oli suorittanut asevelvollisuuden. Harrastus jatkui seminaarissa.

Seminaarien harrastustoiminta 1920- ja 1930-luvulla antoi opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa elämänskatsomustaan ja löytää sille perusteet. Harrastustoiminnan aatteet joutuivat ankaraan koetukseen talvisodan ja jatkosodan aikana. Samainen opettajapolvi kasvatti suomalaisia nuoria 1940-luvulta aina 1970-luvulle saakka. Siirryttäessä peruskoulujärjestelmään 1970-luvulla jäivät viimeiset 1930-luvulla koulutuksensa saaneet opettajat eläkkeelle. Mielienkiintoista olisi jatkaa tutkimusta Aimo Halilan tapaan (Halila 1949) ja seurata opettajien harrastustoimintaa opettajavuosien aikana ts., mitä harrastuksia ja aatteita he veivät eteenpäin omilla kouluillaan.

Lähteet

I Painamattomat lähteet

Valtionarkisto

Kouluhallituksen arkisto

Kiertokirjeitä vuosilta 1919, 1931

Hämeenlinnan maakunta-arkisto

Ekenäs seminarium

Lärarkollegiets protokoll 1917–39

Joensuun maakunta-arkisto

Sortavalan seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–39

Valokuvia vuodelta 1930

Jyväskylän maakunta-arkisto

Jyväskylän seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–1937

Mikkelin maakunta-arkisto

Heinolan seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–39

Oulun maakunta-arkisto

Kajaanin seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–39

Raahen seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–39

Turun maakunta-arkisto

Rauman seminaarin arkisto

Opettajakunnan kokousten pöytäkirjat 1917–39

Vaasan maakunta-arkisto

Nykarleby seminarium arkiv

Lärarkollegiets protokoll 1917–39

Nils Göran Engströmin arkisto. Helsinki.

Valokuvia.

Jalmari Kahrin arkisto. Kauniainen.

Muistoja menneisyyttä. III:IV (1975) (käsikirjoitus).

Valokuvia.

II Painetut lähteet

Seminaarien vuosikertomukset

Ekenäs seminarium, årsberättelser 1917–39

Heinolan seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Jyväskylän seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Kajaanin seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Nykarleby seminarium, årsberättelser 1917–39

Raahen seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Rauman seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Sortavalan seminaarin vuosikertomukset 1917–39

Muut painetut lähteet

- Jussila, K. V.* (1963), *Selkenee*. Teoksessa *Jyskyjen seminaari*. Helsinki 1963.
Jyväskylän seminaari 1863–1937. Muistojulkaisu. Helsinki 1937.
Jyskyjen seminaari. Jyväskylän seminaarin satavuotismuisto 1963. Helsinki 1963.
Kahri, Jalmari (1963), *Vippikassaa kartuttamassa*. Teoksessa *Jyskyjen seminaari*. Helsinki 1963.
Kajaanin seminaari 1900–1950. Helsinki 1950.
Kytökorpi, P. (1963.a), *Sk kivääritehdasta vartioimassa*. Teoksessa *Jyskyjen seminaari*. Helsinki 1963.
Kytökorpi, P. (1963.b), *Koivun räjäytys*. Teoksessa *Jyskyjen seminaari*. Helsinki 1963.
Rauman seminaari 1896–1946. Helsinki 1947.
Teerijoki, Niilo (1963), *Suomalaisuus- ja heimoharrastusta*. Teoksessa *Jyskyjen seminaari*. Helsinki 1963.
Valtasaari, A. (1973), »*Seminaarihengen*» ja seminaarin hengen piirteitä ja tekijöitä. Teoksessa *Heinolan seminaari 1899–1972*. Heinola 1972.

III Kirjallisuus

- Ahlbeck, R.* (1979), *Musiken vid Nykarleby seminarium 1873–1971*. Nykarleby eget förslag.
Halila, Aimo (1949), *Suomen vanhin kansakoulunopettajisto*. Helsinki.
Halila, Aimo (1963), *Jyväskylän seminaarin historia*. Jyväskylä.
Kemppinen, Ivar (1969), *Sortavalan seminaarin historia*. Joensuu.
Pitkänen, Viljo (1984), *Martti Henrik Haavio — kasvattaja ja ihminen*. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja B 6/1984.

IV Haastattelut

- Engström, Nils Göran* 11.2.1985.
Kahri, Jalmari 17.2.1985.
Turunen, Elias 13.12.1984.